CBOS
Centrum Badania Opinii Społecznej

KOMUNIKAT Z **BADAŃ**

ISSN 2353-5822

Nr 63/2018

Motywy głosowania na partie polityczne

Maj 2018

Przedruk i rozpowszechnianie tej publikacji w całości dozwolone wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie fragmentów oraz danych empirycznych wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2018 roku

Certyfikat PKJPA
Wyróżniająca Jakość Badań

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
http://www.cbos.pl
(48 22) 629 35 69

W dwóch ostatnich sondażach (w marcu i kwietniu)[1] poza standardowymi pytaniami o udział w wyborach i preferencje polityczne poprosiliśmy ankietowanych o krótkie uzasadnienie powodów swojego wyboru politycznego. Zadając pytanie otwarte zapytaliśmy badanych, dlaczego zadeklarowali, że w wyborach głosowaliby właśnie na tę, a nie inną partię lub ugrupowanie. W przypadku każdej z partii o motywach swojej decyzji mówili zatem ci, którzy, po pierwsze, zapowiedzieli, że na pewno pójdą na wybory, a po drugie – że będą głosowali na to właśnie ugrupowanie.

Z powodu wysokiego poparcia w obu połączonych próbach najliczniej reprezentowani byli wyborcy **Prawa i Sprawiedliwości (wraz z Solidarną Polską i Porozumieniem)**, stąd ich uzasadnienia okazały się najbardziej rozbudowane.

W przypadku 9% wypowiedzi zwolenników rządzącej partii były to stwierdzenia ogólnikowe, sprowadzające się do potwierdzenia poparcia lub odpowiedzi typu: *Bo w nich wierzę*.

Zdecydowanie najczęściej (ponad jedna trzecia wypowiedzi – 36%) wyborcy PiS uzasadniali swój polityczny wybór pozytywną oceną dotychczasowych wyników rządów tej partii. Mówiono, że PiS *dobrze i sprawiedliwie rządzi*, że *wszystko jest dobrze prowadzone, dobrze działa;* wyrażano zadowolenie, bo *sytuacja idzie w dobrym (lepszym) kierunku*; diagnozowano, iż *dużo dobrego zrobili* i *od kiedy rządzą, w Polsce się poprawiło,* że *to dobra partia, dobry gospodarz* i w sumie objęcie władzy przez PiS to była *dobra zmiana.*

Wątek sprawiedliwości społecznej był dobitniej formułowany w dalszych 15% wypowiedzi. Zwolennicy PiS podkreślali, że rządząca partia *bardziej* [niż poprzednicy] *myśli o ludziach*, że *dba o los zwykłych obywateli*, *o los biednych*, że *wyprowadza Polskę z biedy*; konstatowano, że zmniejszył się zakres ubóstwa i *ludziom, którzy byli biedni, obecnie żyje się lepiej.* W części wypowiedzi wprost zauważano poprawę własnej sytuacji materialnej: *mnie się poprawiło, wzrosło moje wynagrodzenie*; *ponieważ polepszyło mi się finansowo.*

Co ósmy (13%) wyborca PiS uzasadniał swój wybór ogólnym poparciem dla programu tej partii, twierdził, że *mają dobry (najlepszy) program*, podkreślał wiarygodność tego ugrupowania, bo *realizuje program*, *spełnia obietnice wyborcze.*

---

[1] **Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia" (334) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganych komputerowo (CAPI) w dniach 1–8 marca 2018 roku na liczącej 1092 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.**

Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia" (335) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich wspomaganych komputerowo (CAPI) w dniach 5–12 kwietnia 2018 roku na liczącej 1140 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Wśród reform wprowadzonych przez rząd PiS zdecydowanie najmocniejszym argumentem politycznym, przemawiającym na korzyść tej partii jest Program 500+, wskazywany przez co dziesiątego jej wyborcę (10%) jako uzasadnienie przyszłej decyzji przy urnie. Dalsze 6% zwolenników PiS pozytywnie wyrażało się o prorodzinnej polityce obozu rządzącego, mówiło, że rząd *dba o rodzinę*, *działa dla dobra rodziny*. Wśród reform rządu wymieniano jeszcze: obniżenie wieku emerytalnego (3%), program Mieszkanie+ lub Mieszkanie dla Młodych (2%), wspominano o trosce o seniorów, dodatkowych świadczeniach czy waloryzacji emerytur (1%).

Motywy głosowania na PiS	N=698
Stwierdzenia ogólne: bo mi się podoba, jestem jej zwolennikiem, najbardziej mi odpowiada	9%
Dobrze i sprawiedliwie rządzi, dobrze działa, dobra zmiana	36%
Dba o los zwykłych obywateli, poprawiło się ludziom, wyprowadza Polskę z biedy	15%
Mają dobry program, realizuje program, wiarygodna	13%
Program 500+, pieniądze na dzieci	10%
Są uczciwi; wykrywanie, rozliczanie afer	10%
Bo inne partie są złe, negatywne opinie o innych partiach, politykach	7%
Dobrze w gospodarce, daje szanse na rozwój kraju	7%
Dba o rodzinę, działa dla dobra rodziny	6%
Robią porządek w kraju (ogólnie), zmiany w sądownictwie	5%
Łatwiej o pracę, mniejsze bezrobocie	4%
Są patriotami, dbają o wartości narodowe, tradycję; ugrupowanie propolskie	4%
Odpowiada mi światopoglądowo; wartości prawicowe	4%
Realizuje wytyczne Kościoła, kieruje się wiarą katolicką. Powrót do wartości rodzinno-chrześcijańskich	3%
Obniżenie wieku emerytalnego	3%
Mniejsze zło, nie ma lepszego wyboru, nie jest taka zła	3%
Pozytywnie o polityce zagranicznej – odzyskiwanie podmiotowości	2%
Mieszkanie +, Mieszkanie dla Młodych	2%
Wyższe emerytury, pomoc seniorom	1%
Inne konkretne działania, programy, obietnice	1%
Wszelkie wzmianki o Jarosławie Kaczyńskim i innych liderach	1%
Inne superlatywy – są rzetelni, sumienni, pracowici	2%
Wybór to wpływ rodziny	1%
Inna odpowiedź	2%
Trudno powiedzieć	3%

Wśród swoich zwolenników PiS (wraz z SP i P) zyskuje punkty także dzięki ujawnianiu i piętnowaniu nieprawidłowości poprzednich rządów. Co dziesiąty wyborca PiS (10%) głosuje na tę partię, bo wykrywa ona i rozlicza afery (*stara się rozliczyć poprzedni system*, *wredny*). W tym kontekście wspominano przede wszystkim o uszczelnianiu systemu podatkowego (*robią porządek z VAT-em; poprawa pod względem korupcji i polityki fiskalnej*), rozliczaniu nieprawidłowości procesu reprywatyzacji w Warszawie (*walczą w Warszawie, o te kamienice*); mówiono także ogólnie o walce z wyłudzaniem

pieniędzy od państwa (*wszystkie machlojki są wyciągane; likwidują złodziejstwo; dosyć afer i kradzieży, chcę, by wszyscy, którzy robili „przewałki", zostali ukarani*). Towarzyszy temu ogólne przekonanie o większej uczciwości tego ugrupowania w stosunku do innych, formułowane wprost (*są uczciwi)* lub opisowo poprzez dopełnienie (*mniej kradną od innych; bo tam jest najmniej złodziei). Dalsze* 5% wyborców PiS pozytywnie ocenia bardziej zdecydowane działania władzy wykonawczej i ogólniejsze zmiany w kraju – uważa, że rządzący *robią porządek w kraju; zdecydowanie wdrażają sprawiedliwość,* w tym kontekście wspominano także *zmiany w sądownictwie*.

Krytyce poprzednich rządów towarzyszy negatywny stosunek do innych partii politycznych. Część wyborców (7%) głosuje na PiS, ponieważ inne ugrupowania wydają im się złe, negatywnie je oceniają i krytykują ich działalność (*są lepsi od pozostałych; bo inne partie są złe; bo PO rządziło przeciwko Polsce; cała reszta jest gorsza i niepewna*). Kolejne 3% wyborców PiS wybrało tę partię, mimo że krytycznie ocenia całą scenę polityczną (łącznie z popieraną partią), swój wybór traktując jako wybór mniejszego zła – *bo to mniejsze zło; nie ma lepszego wyboru; nie jest taka zła, jest mniej demolująca, niż się spodziewałem.*

Zwolennicy PiS są skłonni głosować na to ugrupowanie także z powodu dobrej sytuacji gospodarczej w Polsce (7%), uważają, że rząd PiS *daje szanse na rozwój kraju (liczę na lepszą przyszłość gospodarczą, bo na rynku lepiej)*. Dalsze 4% uważa, że dzięki rządom PiS jest niższy poziom bezrobocia i łatwiej o pracę.

Nieco mniejsze znaczenie dla wyborców PiS mają, według ich deklaracji, kwestie narodowe, światopoglądowe i ideologiczne. Po 4% ich sympatyków popiera tę partię, ponieważ ich zdaniem jest patriotyczna, dba o wartości narodowe i tradycję (*są patriotami, tradycjonalistami; dbają o naród i wartości narodowe; bardziej dbają o polskie interesy; ugrupowanie jest propolskie; szanują ojców*), a także dlatego, że realizuje wartości prawicowe i reprezentuje prawicowy światopogląd (*bo odpowiada mi światopoglądowo; jest bliska moim poglądom; jestem konserwatystą; wartości prawicowe*). Dla kolejnych 3% decydującym czynnikiem skłaniającym do poparcia PiS jest fakt, że partia ta (jak to ujął jeden z badanych) *realizuje wytyczne Kościoła katolickiego*, a jej politycy w swych działaniach – według ich przekonania – kierują się wiarą i wartościami chrześcijańskimi (*liczy się z Kościołem; liczy się z przykazaniami Bożymi; dbają o religię; ugrupowanie kieruje się moralnością i wiarą katolicką; powrót do wartości rodzinno-chrześcijańskich, katolickich; wiedzą, że jest Bóg*).

Niewielu wyborców PiS (2%) pozytywnie oceniło politykę zagraniczną rządów tej partii, głównie w kontekście godnościowym – odzyskiwania przez Polskę podmiotowości na arenie międzynarodowej (*nie są sprzedajni, chcą dobra dla Polski, nie ma poddaństwa; PiS walczy o polskość, nie sprzedaje kraju*). Jako przymioty tej partii przywoływano jeszcze nazwiska konkretnych jej polityków, w tym przede wszystkim Jarosława Kaczyńskiego (1%).

W grupie wyborców **Platformy Obywatelskiej** również 9% stanowiły uzasadnienia ogólnikowe, wyrażające ogólne poparcie dla tego ugrupowania. Ponad jedna piąta sympatyków PO (22%) chce głosować na tę partię, ponieważ jest niezadowolona z obecnej władzy i nie chce dopuścić do ponownego objęcia rządów przez PiS (*żeby PiS nie rządził; przeraża mnie to, co robi PiS; obecnie wracamy do czasów komunistycznych; arogancja rządzących; jakby byli bogami, nikogo nie słuchają; bo nie ma tam Kaczyńskiego; bo obecna władza do niczego się nie nadaje*). Nieco mniejszy odsetek wyborców (17%) wybiera PO, bo pozytywnie ocenia okres sprawowania władzy przez to ugrupowanie. Są przekonani, że *PO dobrze rządziła* (*podobały mi się ich rządy; rządy Tuska były dobre; bo lepiej mi się żyło; umieją rządzić – jak był kryzys, to umieli z niego wyjść; nie szastali pieniędzmi jak obecny rząd*).

Motywy głosowania na PO	N=232
Stwierdzenia ogólne: bo mi się podoba, jestem jej zwolennikiem, najbardziej mi odpowiada	9%
Żeby PiS nie rządził – wszelka krytyka obecnie rządzących	22%
Dobrze rządzili, pozytywne oceny rządów PO	17%
Nie dzielili Polaków; stabilna, spokojna; normalność	14%
Brak alternatyw, nie ma nikogo innego, mniejsze zło	14%
Kompetentna, kompetentni ludzie, odpowiedzialna	12%
Zmienią coś na korzyść, najlepiej działają, może pokażą coś nowego	12%
Ze względu na poglądy; szanują wolność; liberalna, demokratyczna	10%
Otwarta na świat, proeuropejska, wszelkie wzmianki o groźbie wyjścia z UE	8%
Zawsze na nią głosowałem	7%
Program, ze względu na program	4%
Mniej agresji; są kulturalni, dobrze wychowani	4%
Nastawiona na przyszłość, myślą perspektywicznie; nowoczesna	3%
Ze względu na Donalda Tuska	1%
Trudno powiedzieć	2%

Najsilniejsza dziś partia opozycyjna jawi się jej wyborcom jako przeciwieństwo obecnie rządzących, nie tylko ogólnie, ale także w konkretnych wymiarach. Według przekonania 14% zwolenników PO, partia ta nie dzieli Polaków, jest stabilna, spokojna, przywraca poczucie normalności (*jak rządzili, było spokojniej i pewniej; oni są najbardziej normalni*). Zdaniem kolejnych 12% jest ugrupowaniem, którego politycy są kompetentni (a przynajmniej bardziej kompetentni niż konkurenci), rozsądni i odpowiedzialni (*ma więcej specjalistów; bardziej przewidywalna; są w miarę rozsądni; nie obiecują gruszek na wierzbie; nie próbowali przekupić społeczeństwa; mniej idiotów tam jest*). Dalsze 4% kładzie nacisk na postawę wobec konkurentów (*mniej agresji; są dobrze wychowani; większa kultura*). Kolejne 3% zwraca uwagę na ukierunkowanie na przyszłość, a nie ciągłe oglądanie się wstecz (*myślą perspektywicznie; nie grzebią się w przeszłości*).

Zaletą PO jest dla 10% jej sympatyków to, że w odróżnieniu od partii konkurencyjnej jest ugrupowaniem przywiązanym do ustroju demokratycznego, przestrzega prawa i promuje wartości liberalne (*szanują wolność; widziałem wcześniej więcej demokracji, mniej zakazów i nakazów; jest to partia,*

która nie złamała Konstytucji, nie połamała jej; jestem zwolennikiem rządów liberalnych, teraz zmierzamy w kierunku autorytaryzmu). W tym kontekście badani mówili również o zgodności swoich poglądów z poglądami głoszonymi przez PO (*działania partii zgadzają się w miarę z moimi poglądami na wiele tematów*). W odróżnieniu od PiS, PO w opinii swoich zwolenników (8%) jest partią proeuropejską, otwartą na świat i współpracę międzynarodową (*jedyne ugrupowanie, które utrzyma Polskę na kursie europejskim; partia prounijna; PO gwarantuje, że Polska nie będzie się odsuwać od Zachodu, że pozostaniemy w Europie; nie przynoszą wstydu na arenie międzynarodowej*).

Wyborcy PO (14%) głosują na tę partię także dlatego, że ich zdaniem jest to jedyna alternatywa wobec PiS, a dla części z nich jest to wybór mniejszego zła (*nie ma nikogo innego, na kogo można by głosować; bo inne partie opozycyjne nie mają szans; mimo złości na nich, jest to linia, która mi odpowiada; błędy można wybaczyć, czekam na zjednoczenie opozycji; nie można zagłosować na lewicę w obecnej postaci, PiS nie wchodzi w grę, więc zostaje PO*).

Część wyborców PO (12%) łączy z tym ugrupowaniem nadzieje na przyszłość i zmiany na lepsze (*chciałabym powrotu tamtej ekipy; trzeba będzie odkręcić te wszystkie zmiany*). Głosuje na PO, bo uważa, że jest to partia najlepiej działająca (*jedyni, którzy jeszcze coś starają się zrobić dla tego kraju; mogą coś zrobić dla Polski*). Elektorat PO to także ci wyborcy, którzy popierają to ugrupowanie od lat i tym właśnie uzasadniają swój kolejny wybór (7% – *zawsze byłem z nimi; już na nich głosowałem; znów bym zagłosował; było mniej szkód, niż jest*).

Tylko 4% elektoratu PO uzasadnia swój wybór poparciem dla programu tego ugrupowania. Podobnie jak w przypadku PiS, dla równie niewielkiego odsetka badanych ważna jest osoba lidera, ale, co charakterystyczne, nie obecnego, tylko byłego – 1% głosujących na PO zapowiada, że poprze to ugrupowanie ze względu na Donalda Tuska.

Ruch **Kukiz'15** przekonuje swoich zwolenników do wyborczego poparcia przede wszystkim ze względu na poglądy, które reprezentuje, program, a także polityczną młodość i nieangażowanie się we władzę. W przypadku ruchu Kukiz'15 odsetek jego wyborców, którzy udzielili odpowiedzi ogólnikowej, należy – w porównaniu z pozostałymi ugrupowaniami – do najwyższych (13%).

Ponad jedna piąta wyborców Kukiz'15 (22%) utożsamia się z poglądami reprezentowanymi przez to ugrupowanie (*ma poglądy prawicowe podobne do moich; jest to partia lekko, a nie skrajnie prawicowa, partia respektu; jest to partia patriotyczna; broni prawdy o ludobójstwie Polaków na Wołyniu; nie podąża za nowoczesnością w dużym stopniu*).

Niewiele mniej istotnym walorem tego ugrupowania jest – w opinii jego sympatyków – relatywnie krótki staż na scenie politycznej (20%), niezaangażowanie we władzę i istniejące układy, a także programowa krytyka partii politycznych jako takich, czyli – według ich terminologii – partiokracji (*to ruch obywatelski, a nie partia; szczerze walczą z dotychczasowym układem w polityce*; *zwalczają korupcję i krytykują Sejm; nie mają powiazań ani z PO, ani z PiS*).

Motywy głosowania na Kukiz'15	N=87
Stwierdzenia ogólne: bo mi się podoba, jestem jej zwolennikiem, najbardziej mi odpowiada	13%
Poglądy prawicowe, patriotyczne, ich poglądy są mi najbliższe	22%
Spoza układów, nowa, świeża, nieskażona władzą, młodzi – wszelka krytyka partiokracji	20%
Program, bo mają najlepszy program	19%
Dobrze działa, wniosą coś nowego, mogą dużo zmienić	12%
Wiarygodna, prawdomówna, porządna	11%
Negacja pozostałych partii – zawiodłem się na rządzących	9%
Postępowa, nowoczesna, bardziej otwarta	5%
Prospołeczna, myśli o ludziach, sprawach lokalnych	4%
Paweł Kukiz – ze względu na osobę lidera	3%
Trudno powiedzieć	5%

Niespełna jedna piąta zwolenników ugrupowania Pawła Kukiza (19%) uważa, że ma ono najlepszy program (*nie ma lepszego programu; mają ciekawe propozycje; program historyczno-poglądowy, podoba mi się ich podejście do rynku, mają plan rozwoju kraju*).

Relatywnie sporo sympatyków ruchu Kukiz'15 (12%) ma nadzieję, że jest to ugrupowanie, które może najwięcej zmienić na scenie politycznej, jeśli zdobędzie władzę (*żeby coś zmienić w kraju; bo mogą dużo zmienić; potrzeba zmiany w sytuacji politycznej*). Zdeklarowani wyborcy tego ugrupowania uważają, że jest ono wiarygodne, prawdomówne i nie oszukuje swoich zwolenników, przy czym można sądzić, że ankietowani często mają na myśli osobę lidera (11% – *bo jest prawdomówny; są raczej dość wiarygodni; mają rozwiązania krótkie, stanowcze i bez owijania w bawełnę*). Niektórzy wybierają to ugrupowanie z powodu rozczarowania pozostałymi partiami aktywnymi na krajowej scenie politycznej (9% – *ani PiS, ani PO nie spełniły moich oczekiwań; z tych wszystkich najbardziej wiarygodna*). Wyborcy ruchu Kukiz'15 wierzą też, że jest to partia postępowa, demokratycznie się rządząca, otwarta na nowe idee, w tym w największym stopniu spośród partii prawicowych popierająca przynależność Polski do UE (5% – *wolna partia, każdy głosuje zgodnie ze swoim sumieniem; bo mają poglądy bardziej proeuropejskie*), dostrzegają w niej także rys wrażliwości społecznej i troski o zwykłych ludzi (4% – *zajmują się problemami społecznymi*). Lider tego ugrupowania jest bardzo popularny (także dzięki swojej działalności muzycznej) i w porównaniu z przywódcami pozostałych ugrupowań w największym stopniu przyciąga zwolenników (3% – *bo go lubię; sentyment do muzyki*).

Nowoczesna to partia przeżywająca od jakiegoś czasu kryzys, którego kulminacją było odejście jej założyciela, co miało miejsce w maju – już po przeprowadzeniu naszego badania. W przypadku Nowoczesnej najmniejszy w stosunku do pozostałych ugrupowań odsetek jej wyborców udzielił odpowiedzi ogólnikowych (2%).

Zwolennicy Nowoczesnej najczęściej skłonni są głosować na to ugrupowanie ze względu na relatywnie krótki staż tej partii na scenie politycznej i brak powiązań jej polityków z władzą (podobnie jak wyborcy Kukiz'15 w przypadku ugrupowania Pawła Kukiza), a także z powodu zalet ich programu.

Motywy głosowania na Nowoczesną	N=85
Stwierdzenia ogólne: bo mi się podoba, jestem jej zwolennikiem, najbardziej mi odpowiada	2%
Są nowi, młodzi, nigdy nie rządzili, nie są zepsuci	29%
Program, bo mają najlepszy program	23%
Kompetentna; mają dobrych polityków, rozsądni, zrównoważeni	16%
Są nowocześni, nastawieni na przyszłość; najbardziej rozwojowa	15%
Poglądy, ich poglądy są mi najbliższe. Liberalizm, przestrzeganie prawa. Prawa kobiet	15%
Dobrze działają, wiara, że zrobią coś dobrego	13%
Bo zawiodłe(a)m się na PO, nie ma lepszego wyboru	12%
Wspierają wartości europejskie, UE	6%
Trudno powiedzieć	4%

Polityczna młodość Nowoczesnej i brak związków z „układami" związanymi z władzą przesądza o decyzji 29% wyborców tego ugrupowania (*myślę, że nie są taką silną i zepsutą partią, jak ci co rządzą od lat; są tam ludzie młodzi, którzy po raz pierwszy weszli do polityki; mają inne podejście do władzy niż partie obecnie rządzące; mam dość rządzących obecnie i w przeszłości; stawiam na młodych i zmiany, przeciwko PiS*). Niespełna jedna czwarta (23%) ocenia, że Nowoczesna ma najlepszy program (*mają dobre plany; najlepsza wizja gospodarcza, pozytywni; ta partia jeszcze nie rządziła i toleruję ich niektóre pomysły*).

Nowoczesna przekonuje do siebie zwolenników nie tylko młodością, ale również poziomem i kompetencją jej reprezentantów (16% – *mają dobrych polityków; mają najbardziej kompetentnych ludzi, najmniej idiotów; kompetentne liderki z wiedzą oraz planem na przyszłość; moim zdaniem jest najbardziej rozsądna*). Wyborcy swoim głosem przy hipotetycznej urnie skłonni są poprzeć Nowoczesną także ze względu na idee, które obrazuje jej nazwa – 15% uważa, że jest to partia nowoczesna, otwarta na rozwiązywanie nowych problemów i ukierunkowana na przyszłość, a nie przeszłość (*myślą trochę mądrzej o przyszłości naszego narodu, a nie tylko o swojej partii; liderki mówiące o przyszłości, a nie przeszłości; chcą zrobić coś nowego dla kraju; najbardziej rozwojowa; myślenie perspektywiczne*).

Równie ważne dla wyborców są poglądy, którym to ugrupowanie daje wyraz (15%). Sympatycy Nowoczesnej chcą na nią głosować ze względu na propagowanie idei liberalnych, wolności osobistej i gospodarczej, podkreślanie konieczności szanowania i przestrzegania prawa, również dzięki dużej liczbie kobiet w gronie liderek oraz walce o prawa kobiet (*najbardziej liberalna; akceptująca ludzi o różnych horyzontach; swobody polityczne i gospodarcze; mają poszanowanie prawa; respektowane prawa kobiet*).

Nieco mniejszy odsetek sympatyków Nowoczesnej (13%) wierzy, że jest ona jedynym ugrupowaniem, które daje nadzieję na zmiany (*pokładam nadzieję, że mogą coś zmienić; może by wniosła coś dobrego, bo obecne partie są zbyt ukierunkowane i skonfliktowane; chciałbym zobaczyć zmiany, które by wprowadziła*). Co ósmy wyborca Nowoczesnej (12%) uważa, że to ugrupowanie jest dla niego jedynym możliwym do zaakceptowania wyborem politycznym (*jedyna alternatywa; nie ma lepszego wyboru; najlepsza z możliwych*), także w wersji pejoratywnej – *to wybór mniejszego zła*. W części tego typu wypowiedzi powraca wątek rozczarowania rządami PO (*metoda eliminacji, ma podobny program wyborczy do PO, ale*

PO mnie trochę zraziła; bo zawiodłem się na PO). W wypowiedziach wyborców Nowoczesnej pojawiał się również wątek proeuropejskości tego ugrupowania, w odróżnieniu od antyeuropejskiej postawy przypisywanej obecnie rządzącym (4% – *dbają o opinię na arenie międzynarodowej, a ja mam dosyć przepychanek, które są obecnie; otwarta na wartości europejskie*).

Od kilku miesięcy **Sojusz Lewicy Demokratycznej**, jako partia długo pozostająca na skraju politycznego niebytu, ponownie zyskuje na znaczeniu w sondażach. Jej obecni zdeklarowani zwolennicy uzasadniają swój wybór powołując się przede wszystkim na reprezentowane przez nią poglądy – lewicowość, liberalny światopogląd, troskę o prawa kobiet i prawa mniejszości (32% – *mam poglądy lewicowe, jestem za wolnością, równością i sprawiedliwością społeczną; oddzielność Kościoła od państwa; dlatego, że kobiety z tej partii chcą walczyć o prawa kobiet w tym kraju*). SLD odzyskuje swój elektorat w dużej części także ze względu na negatywną ocenę pozostałych partii – 17% jej wyborców uważa, że nie ma innego wyboru politycznego (*dlatego, że nie ma na kogo głosować; bo nie ma innej, która by mi odpowiadała; jestem przeciwko PiS i jestem zawiedziony PO; nie przekonuje mnie ani PiS, ani PO, a PSL jest partią niewyrazistą; te, co ostatnio rządziły, się nie sprawdziły; Partia Razem jest zbyt radykalna; Nowoczesnej nie ufam, mój światopogląd nie podchodzi pod inne partie*). Kolejne 9% uzasadnia swój wybór chęcią odsunięcia od władzy PiS, którego rządy oceniane są krytycznie (*żeby PiS nie wygrał; mam dosyć partii prawicowych, liczę na zmianę wizerunku Polski przez tę partię*).

Motywy głosowania na SLD	N=81
Stwierdzenia ogólne: bo mi się podoba, jestem jej zwolennikiem, najbardziej mi odpowiada	5%
Poglądy – lewicowa, liberalna światopoglądowo; prawa kobiet	32%
Ze względu na negatywny stosunek do całej sceny politycznej	17%
Ze względu na przeszłość – dobrze rządzili	14%
Wiara, że coś poprawią, nowa jakość, poza obecnymi układami	13%
Program – ogólnie	13%
Zawsze na nich głosowałe(a)m, jestem zwolennikiem	11%
Doświadczona, przewidywalna, spokojna	10%
Ze względu na negatywny stosunek do PiS i jego rządów	9%
Szacunek dla demokracji, praworządność	3%
Proeuropejska	2%
Trudno powiedzieć	1%

Pozostałe motywacje wyborców SLD są wielowątkowe. Co siódmy (14%) dobrze wspomina okres rządów tego ugrupowania (*dobrze mi się żyło, jak rządzili; najlepiej było za ich rządów, zwłaszcza w Łodzi; to partia, która łączyła, a nie dzieliła*). Po 13% zwolenników tego ugrupowania akceptuje jego program (*odpowiada mi program*; *są mi bliskie doktryny centrolewicowe*) i wyraża nadzieję, że SLD – będące długo poza układem rządzącym – będzie w stanie wnieść coś nowego, zmienić coś na lepsze (*obecnie nie są u władzy, więc może będą chcieli coś zmienić; dawno w rządzie nie byli; dlatego, że potrzebna jest świeża krew; bo ich najmniej przy żłobie*). Co dziewiąty sympatyk SLD (11%) powołuje się na tradycję i deklaruje, że

zawsze głosował na tę partię (*od zawsze głosuję na nich; zawsze byłem za SLD, jak również ze względu na mój wiek*). Co dziesiątemu wyborcy (10%) odpowiada jej styl działania i politycy – uważa, że SLD to partia doświadczona, odpowiedzialna i spokojna (*najmądrzejsza partia; tylko SLD – inne partie mnie denerwują, kłócą się tylko i robią bałagan; najbardziej przemawia do mnie ich sposób rządzenia i umiejętności dyplomatyczne).* Dla części wyborców liczy się szacunek dla demokracji i praworządności (3%), a także proeuropejskość (2%): *przestrzegają zasad demokracji i mają pozytywny stosunek do Unii Europejskiej; jest wiarygodna, rzetelna, praworządna.* Odpowiedzi ogólnikowe stanowiły 5% wypowiedzi wyborców SLD.

W odpowiedziach niezbyt licznych wyborców **Polskiego Stronnictwa Ludowego** 15% stanowiły uzasadnienia ogólne, potwierdzające jedynie poparcie dla tego ugrupowania. Na liście wyborczych motywacji na pierwszym miejscu znalazł się profil polityczny PSL – fakt, że jest to partia reprezentująca interesy wsi i rolników (24%). Jako zrozumiały sam przez się powód głosowania na PSL badani podawali miejsce zamieszkania, wykonywany zawód rolnika lub rolnicze wykształcenie (*mieszkam na wsi i ludzie powinni swoich popierać; dlatego, że jestem/byłem rolnikiem; mam szkołę rolniczą*). Równie istotne (24%) jest także doświadczenie polityczne i wypracowany przez lata styl działania – rozsądnego, wyważonego i spolegliwego (*bo zachowuje się rozważnie; bo to partia trzeźwo myślących ludzi; partia ta nie ma skrajnych poglądów ani zbyt liberalnych; stabilna, sprawdzona z pokolenia na pokolenie).* Umiarkowane poglądy to czynnik, na który powołuje się dalsze 4% wyborców (*umiarkowany program polityczny, nie ma w tej partii skandali; dobrze się prowadzi*).

Motywy głosowania na PSL	N=58
Stwierdzenia ogólne: bo mi się podoba, jestem jej zwolennikiem, najbardziej mi odpowiada	15%
Reprezentuje interesy wsi; bo jestem rolnikiem	24%
Wizerunek i styl działania – rozsądna, sprawdzona, umiarkowana, niekłótliwa	24%
Zawsze na nich głosowałe(a)m, jestem zwolennikiem	13%
Program – ogólnie	11%
Wiara, że coś poprawią, jedyna alternatywa	7%
Negacja pozostałych partii – zawiodłem się na rządzących	5%
Reprezentuje umiarkowane poglądy	4%
Inne	1%
Trudno powiedzieć	6%

Stabilizacja i ciągłość stanowią ważną motywację dla 13% zwolenników PSL (*jestem wierna tej partii od lat; od lat głosowałem na tę partię, bo to jest rodzinne przywiązanie; zawsze byłem za PSL*). Co dziewiąty wyborca PSL (11%) wymienia program partii jako czynnik motywujący do głosowania (*mają swoją wizję; ze względu na korzystny dla wsi program gospodarczy*). Badani wyrażają także nadzieję na zmiany na lepsze, w ich ocenie PSL to jedyna partia, która może przynieść poprawę sytuacji w Polsce (7% – *jest szansa, że coś poprawią; może coś potrafią ulepszyć*). Niekiedy towarzyszy temu przekonanie o bezalternatywności wyboru, bo wszystkie inne ugrupowania wydają się niewiele warte (5% – *do innych nie mam zaufania*).

Ugrupowanie **Wolność Janusza Korwin-Mikkego** popiera niewielki odsetek zdeklarowanych uczestników wyborów, stąd zebrane przez nas opinie mogą być interpretowane jedynie wskaźnikowo. Najważniejszym walorem tego ugrupowania – według jego elektoratu – jest wyrazisty program (43%) oparty na znanych poglądach lidera. Jak je wypunktował jeden z pytanych – *wolność osobista i obywatelska, mała ingerencja państwa w życie obywatela, niskie podatki, asertywna polityka zagraniczna, partia antysocjalistyczna, antyfaszystowska* (35%). Dla pewnej części wyborców liczy się jeszcze staż lidera na scenie partyjnej i niezmienność prezentowanych od lat tez programowych (10% – *jedyna partia, która ma wolnościowy program i prezes nie zmienia poglądów; proste sformułowania docierające do społeczeństwa*).

Motywy głosowania na Wolność Janusza Korwin-Mikkego	N=29
Stwierdzenia ogólne: bo mi się podoba, jestem jej zwolennikiem, najbardziej mi odpowiada	6%
Program, dobry, najlepszy	43%
Poglądy, wolność osobista, ograniczenie roli państwa	35%
Stałość, niezmienność poglądów	10%
Inne	5%
Trudno powiedzieć	4%

O motywach deklarowanego poparcia dla **Partii Razem** możemy mówić – tak jak w poprzednim przypadku – tylko bardzo ogólnie, ze względu na niewielką liczebność jej zwolenników w analizowanej próbie. W opinii wyborców tego ugrupowania największym jego walorem jest młodość polityczna partii i metrykalna młodość jej członków oraz nieuczestniczenie we władzy (*powiew świeżości, nowe spojrzenie na pewne sprawy; nie są skażeni układami, jeszcze się nie zdążyłam do nich zrazić; nieskompromitowana*). Mówiła o tym prawie jedna trzecia jej zwolenników (32%). Równie ważną cechą Partii Razem jest jej wyrazistość ideowa – lewicowe poglądy, skupienie się na prawach mniejszości i prawach kobiet (30%), jednocześnie jej siła wynika ze słabości konkurentów (29% – *to jedyna prawdziwie lewicowa partia w Polsce*). Program partii ważny jest dla co piątego wyborcy tego ugrupowania (19%).

Motywy głosowania na Partię Razem	N=22
Stwierdzenia ogólne: bo mi się podoba, jestem jej zwolennikiem, najbardziej mi odpowiada	5%
Nowa, jeszcze nie rządzili, nowe spojrzenie	32%
Lewicowe poglądy, postępowa, prawa kobiet, prawa mniejszości	30%
Negacja pozostałych partii – jedyna lewicowa, mniejsze zło	29%
Program, dobre rozwiązania społeczne	19%
Inne pozytywy – rozsądna	3%
Trudno powiedzieć	0%

★★★

Główną motywacją do poparcia PiS w wyborach jest pozytywna ocena dotychczasowych rządów tego ugrupowania. Zdeklarowani wyborcy PiS wyrażali taką opinię zarówno wprost, mówiąc, iż dobrze rządzi, jak też pośrednio – odwołując się do społecznych efektów tych rządów, takich jak zmniejszenie skali ubóstwa oraz poprawa sytuacji rodzin wielodzietnych, a także bardziej szczegółowo przywołując poszczególne programy wdrażane przez rządzących, na czele z odbieranym najbardziej pozytywnie Programem 500+. Partia rządząca przekonuje do siebie swoich zwolenników także walcząc z nieprawidłowościami i nadużyciami w sferze gospodarczej. Do świadomości społecznej przebiło się niewątpliwie poprawienie ściągalności podatków, w tym przede wszystkim VAT, a także wykrywanie nieprawidłowości w warszawskiej reprywatyzacji. Stosunkowo mniejsze znaczenie dla motywacji wyborczych – przynajmniej w warstwie deklaracji – mają kwestie światopoglądowe czy ideowe, w tym dotyczące relacji z Kościołem katolickim.

Wyborcy PO chcą głosować na to ugrupowanie przede wszystkim dlatego, że w wielu wymiarach jawi im się ono jako przeciwieństwo rządzącej partii. Głosują na PO, bo jest to partia, która ma największe szanse na odsunięcie od władzy obecnie rządzących. Postrzegają ją jako ugrupowanie dające poczucie normalności, stabilizacji i spokoju, prorynkowe i oszczędne, szanujące demokrację i wartości liberalne, mające kompetentnych polityków, zorientowane na przyszłość, a także jako ugrupowanie proeuropejskie, radzące sobie na arenie międzynarodowej dużo lepiej niż obecnie rządzący. Część wyborców PO dobrze wspomina okres jej rządów, wyraża również nadzieję, że partia ta mogłaby dokonać m.in. odwrócenia nieuprawnionych – ich zdaniem – zmian ustrojowych, a także restytucji praworządności. Jednak program PO czy też jakieś konkretne propozycje, jako motyw głosowania na to ugrupowanie, pojawiały się tylko marginalnie, w nielicznych wypowiedziach. Metaforycznie można powiedzieć, że najsilniejsza partia opozycyjna świeci głównie światłem odbitym – w świadomości społecznej istnieje przede wszystkim jako anty-PiS, a nie podmiot polityczny mający własne propozycje programowe.

Nowoczesna przyciąga zwolenników dzięki temu, że jest reprezentantem nowych i młodych sił na arenie politycznej. Wyborcy akceptują jej liberalizm, szacunek dla prawa i ukierunkowanie na przyszłość. Pozytywnie oceniana jest liczna, jak na polską scenę polityczną, reprezentacja kobiet we władzach. Sympatycy Nowoczesnej relatywnie często powołują się na jej program, są przekonani, że ugrupowanie to ma najbardziej kompetentnych polityków.

Ruch Kukiz'15 zyskuje dzięki prawicowym poglądom, patriotyzmowi, a jednocześnie proeuropejskości. Jawi się jako ugrupowanie w żaden sposób niezwiązane z władzą, konsekwentnie dążące do zmian w systemie wyborczym, którego politycy potrafią prosto wyrażać myśli i prosto wyjaśniać skomplikowane kwestie.

Powracające z politycznego czyśćca SLD wydaje się na razie przyciągać niektórych dawnych zwolenników. Sojusz jawi się swoim wyborcom jako ugrupowanie lewicowe, liberalne, troszczące się o sprawy kobiet, a także – w odróżnieniu od obecnie rządzących – praworządne. Na tle liderów partyjnych jego politycy postrzegani są jako rozsądni i kompetentni.

PSL pozostaje dla swoich zwolenników przede wszystkim partią wsi, dbającą o interesy jej mieszkańców i osób pracujących w rolnictwie. Jednocześnie dla wyborców tej partii jej walorem są politycy – doświadczeni, umiarkowani w poglądach, rozsądni w działaniu.

Opracowali

Agnieszka Cybulska

Krzysztof Pankowski